

Gospodar in gospodinja

LETO 1941-XIX

16. JULIJA

STEV. 29

Dolžnost in obenem korist

Za vsakega kmeta je dolžnost in korist da pridelava čim več krme in čim boljše krme, posebno za današnje čase, ko sta živinoreja in mlekarstvo postala tako važni gospodarski panogi. Več krme in boljše krmo pa pridobi kmet na ta način, da zeleno krmo pripravi, konservira v silosu.

Silos je tuja beseda. Mnoge kmete zato odbija, da nočejo začeti z novim načinom priprave krme in rajši ostanejo pri onem načinu, ki so ga že njihovi dedje uporabljali. Toda če so se konserviranja krme v silosih oprijeli kmetje pri drugih narodih in je to njihovi živinoreji prineslo veliko koristi, tedaj tudi naš kmet ne bo mogel odbijati načina priprave krme in ostati pri starem načinu. Jasni računi so namreč pokazali, da se s sladko konservirano krmo na isti kmetiji more rediti več glav in da krave pri taki krmil dajo več mleka in boljše mleko.

Poglejmo prav na kratko prednosti, ki jih nudi živinoreji sladka v silosih konservirana krma:

1. Spravilo krme je lažje in je zato potrebuje manj delovnih moči. Krmo pokosimo, speljemo v silos in ko se je ogrela na 45 do 60 stop. C, jo sprešamo. Neodvisni smo od vremena, neodvisni od tujih delovnih moči, ki jih je težko dobiti in so drage.

2. S konserviranjem krme stvarno prihranimo mnogo krme in na ta način stvarno mnogo povečamo pridelavek. Sladka krma iz silosa ima mnogo večjo hranilno vrednost kot pa suha krma. Izkušnje švicarskih kmetov so pokazale, da se na ta način prištedi vsaj tretjina krme.

3. Močna krmila, ki so draga in jih je danes težko dobiti, nam postanejo pri uporabi sladke konservirane krme nepotrebna. Na posestvu v Švici je upravitelj Mesmer, ki je dolga leta krmo konserviral v silosu, imel najbolj zdravo živino in je živina tudi najrajši jedla

4. Največja korist iz sladkega konserviranja krma pa je povečanje mlečnosti krav in povišanje mlečne tolsčobe v mleku. To niso nobene reklame obljube, ampak dejstva, ki so jih potem tudi uradno ugotavljali s številnimi natančnimi poskušnjami.

5. Nič manj važno pa ni to, da pri tem konserviranju krme moremo rediti večje število glav živine, kakor pa če bi krmo na dosedanji način sušili. Možnost, da ista kmetija lahko redi večje število glav brez povečanja površine travnikov, deteljišč in slično, je pa za današnje razmere izredno važna. Že zgoraj smo ugotovili, da so po številnih poskusih našli, da se prihrani približno tretjina krme. Po tem ključu je potem mogoče na istem posestvu rediti do 50% živine več. Posestvo, ki je doslej redilo 6 glav, bi jih moglo rediti 9, posestvo, ki je redilo 8 glav, bi jih moglo rediti 12.

Sedaj pa najvažnejše vprašanje, kako postopamo pri tem sladkem konserviranju krme. Najprej mora biti silos pravilno urejen, zlasti mora biti opremljen z napravo, s katero se krma po ogretju more stisniti.

Če se bodo kmetje tega načina oprijeli, bo gotovo oblast pa tudi Kmetijska zbornica preskrbela potrebne načrte za zgradbo takih silosov in poskrbela tudi, da bodo strokovni učitelji v začetku dajali vsa navodila za pravilno spravilo krme v silose. Gotovo se bo tudi stavbeni material, zlasti cement za te svrhe mogel dobiti poprej kot pa za stavba

Bistvo sladkega konserviranja krme pa je v tem, da se krma segreje na 45 stopinj do 60 stopinj C. To se zgodi v enem do dveh dneh. Nato pa se nadaljne segrevanje krme onemogoči na ta način, da se tako segreta krma ni spreša s pravico na silosu, ali pa vloži nova plast krme za segrevanje, ki spodnjo stlačí.

Krmo, ko je že ovenela, zmečemo v silos in sicer napravimo plast približno 2 m visoko in toliko rahlo, da ima zrak dostop. Vsi namreč vemo, da se krma, ki ni stlačena, zaradi dostopa zraka greje. To gretje pa je ravno za kakovosti konsevrirovane krme izredno važno in ne sme biti previsoko in ne sme trajati predolgo. Navadno se krma segreje na 45 stop. do 60 stop. v enem do dveh dneh. To prav lahko zmerimo s paličastim termometrom. Čim hitreje se krma ogreje, tem boljše je. Ko se je krma ogrela do te višine, potem krmo lahko ali sprešamo

(stlačimo) jali pa pride nanjo nova plast sveže krme, katera se ima zopet segreti.

Ako hočemo, da bomo od naše živinoreje imeli primerne dohodke, da bomo iz naših hlevov dobili več mesa in več mleka, potem ne smemo več hoditi po starih izvoženih tirih, ampak se moramo oprijeti načina gospodarstva, ki so ga drugi narodi preizkusili. Preizkusili so ga ravno napredni narodi in jim nosi že leta in leta tudi koristi. Zakaj bi mi teh koristi ne imeli? Doslej jih nismo imeli le zaradi naše brezbržnosti in nazadnjaštva v gospodarstvu.

„Intenzivno obdelovanje“

Strokovnjaki ponavadi govorijo in pišejo, kako važno je intenzivno obdelovanje zemlje. Beseda »intenzivno« se dandanes sploh veliko uporablja in ima — stvarno uresničena — ogromen pomen za napredek našega kmetijskega gospodarstva. Preden pa o »intenziviranju« našega kmetijstva kaj več spregovorimo, si moramo biti na jasnem, kaj beseda pomeni. Nekatere latinske besede je prav težko s primernim in točnim izrazom prevesti na slovenski jezik; tudi »intenzivno« je med takšnimi. Pomeni pa to, da se kakšna stvar izvršuje z veliko napetostjo, da se delo osredotoči na čim večji uspeh, da se skratka takšni ali takšni stvari gre do živega ali »vživo«, kakor smo napisali v naslovu. Vsi vemo, kaj pomeni izraz »vživo«: če si strižeš n. pr. noht, pa zastriješ vživo, je to znamenje, da si vse odstrigel, kar si smel in še nekoliko čez. Če torej govorimo o intenzivnem ali vživo vodenem obdelovanju zemlje in kmetovanja sploh, hočemo reči, da iz zemlje in iz kmetije sploh dobimo vse, kolikor sploh more dati, ali v izrednih razmerah celo več, kakor bi človek pričakoval.

Nasprotje intenzivnega kmetovanja je »ekstenzivno«, pa naše površino, raztegnjeno, nedobičkanosno.

Sedaj, ko smo ugotovili pomen besede intenzivno, jo bomo v nadaljnjih razmišljanjih lahko uporabljali, ker se z njo kratko pove, kar bi morali sicer opisovati.

Ali je v splošnem slovensko kmetijsko gospodarstvo intenzivno ali ekstenzivno? Strokovnjaki zatrujejo, da je v ogromni

večini izrazito ekstenzivno in pravijo, da pri nas le malokje in malokateri pridelok kmetijskega gospodarstva da toliko, kolikor bi lahko dal in bi moral dati. Pri tem ni mišljena samo stroga obdelava zemlje (polje), ampak tudi travniki, pašniki, gozdovi, sadni vrtovi, goveja živina, prašiči, perutnina itd. Pa nikar ne mislite, da pripovedujejo za lase privlečene stvari! Vse je do pičice natanko dokazano s številkami. Samo primerjajo n. pr. naš pridelok žita s pridelkom v drugih deželah, donos naših travnikov, priraja in dobičkanosnost naše živine pa prašičev itd. in vse to drugod; številke so same na sebi puste in dolgočasna zadeva, ali izredno poučna. Pa tudi od sile važna. Toda ne samo primerjave pridelkov in priraje med vašim kmetijskim gospodarstvom in takim gospodarstvom v tujih deželah, tudi primerjave doma so zelo poučne. Saj pridelala ta ali oni kmet na vsaki površini skoraj še enkrat toliko ko njegov sosed, na tej kmetiji je živina — skoraj ob enakih ostalih pogojih — mnogo lepša in donosnejša od živine na sosedni domačiji.

Vprašanje — **zakaj** — je lahko rešiti čisto kratko: prvi gospodarji intenzivno, vživo, sosed njegov pa ekstenzivno, mahedravo. Pa ju nekoliko primerjajmo! Nemara bo zanimivo.

Ali je med intenzivnim in onim drugim gospodarjem kaj prida razlike glede dela in napora? Hočem reči: ali prvi več trpi in huje črpa telesne sile svoje družine in svoje lastne nego drugi? Težko bi rekli, da je tako. Oba sta pridna in od rane zore do poznega mraku vlečeta

in garaša. In vendar je med njima razloček. Umen gospodar, ki intenzivno gošpodari, se okorišča z vsemi mogočimi pripomočki, ki povzročajo, da je njegovo delo morda še enkrat dražje plačano (s pridelki) ko sosedovo. Med temi pripomočki so n. pr. na polju pravilno globoko in pravočasno oranje, zdravo in čisto ter kleno seme, do potankosti premišljena časovna razporedba sedežev (kolobar!), gnojnica, dober hlevski gnoj, umetna gnojila itd. Podobno je na travniku, v sadovnjaku, pri živini...

Kaj sledi iz tega? Pri intenzivnem kmetovanju da približno enak trud neprimerno večji dohodek kakor pri ekstenzivnem. Delo je torej boljše plačano. In kaj hoče naš kmet kot ravno to, da se ne bo trudil napol zastoj! Samo to je: ponavadi vidi zmeraj le prenzike cene za svoje pridelke in vso krivdo zvrča na cene, prav malo ali nič pa ne pomisli, da bi recimo dvojni pridelek poplačal njegov trud nekako prav tako, kakor če bi se cene enkratno dvignile. V današnjih časih, ki so izredni (česar nikoli ne smemo pozabiti!) je pa od intenzivnega kmetovanja odvisen ne samo kmetov lep dohodek, ampak tudi vsakdanji kruh naroda, ki ga kmet preživlja mnogo popolneje, če z intenzivnim gospodarjenjem znatno dvigne svoje pridelke.

Ko smo ravno pri cenah, se pomudimo še za trenutek pri njih! Danes je na dlani, da se kmetovanje izplača. Cene so v primeri z drugimi cenami primerne za večino pridelkov. Intenzivno gospodarstvo je dandanes torej od sile priporočljivo in donosna reč. Toda časi se bodo spet obrnili. O tem ni nobenega dvoma. Odprla

se bodo spet svetovna pomorska pota in pridelki se bodo razlili po Evropi in seveda tudi po naših krajih. Ti pridelki bodo poceni, ker so bili radi intenzivnega gospodarjenja v onih krajih poceni pridelani. Kako bo mogel takrat naš kmet, (zlasti srednji in mali posestnik, ki je v veliki večini) vzdrževati konkurenco, tekmo? Cene ne bodo v njegovih rokah, tudi ne v rokah oblasti, kajti pri vsakem stvarnem (realnem) gospodarstvu so merodajne cene na svetovnem trgu, ki jih je sicer mogoče nekoliko uravnati (n. pr. žitni režim v bivši Jugoslaviji), ali trajno to ne gre. V kmetovih rokah bo pa količina in kakovost pridelka, ki ga je mogoče z intenziviranjem dvigniti v obeh smereh. Slovenski kmet pridelal na svojem že itak zelo majhnem kosu zemlje premalo in preslabe pridelke. Tu je jedro našega kmetijskega gospodarstva in jedro našega kmečkega vprašanja sploh, ki ima tudi izvengospodarske posledice in učinke. Kajti na zemlji, ki pri slabem in razpotegnjenem (ekstenzivnem), načinu obdelovanja danes zelo težko ali pa celo ne more preživljati kmečke družine, bo pri intenzivnem obdelovanju dana možnost obstanka in razvoja.

Ali se zavedamo, kako velikega pomena bi bilo to pri reševanju socialnih vprašanj slovenske kmečke vasi? Koliko enostavneje bi se dalo urediti to vprašanje, ki je med najvažnejšimi našimi vprašanji, ako bi naša zemlja dala kruha še enkrat tolikšnemu številu ljudi! Zato niso kar tako neprestani pozivi, da dvignemo z intenzivnim gospodarjenjem donos naših kmetij in naše zemlje. Imajo prav globok smisel in pomen. Samo, če bi kaj zalegli!

Bramor

Zelo nadležen škodljivec na naših vrtovih, travnikih in njivah je bramor, če se preveč razmnoži. Odrasla žival je dolga kakih 5 cm, temno-rjave barve. Prednje noge ima silno razvite, in mu služijo zato, da z njimi koplje rove pod zemljo, robove na nogah ima ostre in nazobčane, da z njimi lahko prereže tudi korenine. Zre koreninice na katere naleti v zemlji in pri tem ni posebno izbirčen. Posebno mu grede v slast ječmenove korenine, izpodjeda pa tudi druge žitarice in trave, nobena zelenjava ni varna pred

njim, celo na mlade koreninice sadnega drevja se spravi in jih uniči. Najrajši ima rahlo zemljo, ne preveč suho pa tudi ne preveč vlažno. Izkoplje si rov okrog 10 cm globoko, posebno plitvo živi v težki zemlji, dočim v lahki koplje rove bolj globoko. Na koncu rova si samica napravi votlinico, kakor kokošje jajce veliko, jo prav lepo izgledi in uporabi za gnezdo. Koncem junija ali v začetku julija izleže v tej votlinici 200 do 300 jajčec iz katerih v 14 dneh (sredi julija) izlezejo mlade ličinke svetle barve, po

obliki, pa kaj slične velikim mravljam. Približno mesec dni ostanejo ličinke skupaj in žive od mladih koreninic. Na jesen se razidejo, vsaka napravi svoj rov plivo pod zemljo, šele na zimo se pred mrazom skrijejo globlje. Spomladi mladi bramorčki dorastejo in so v juniju že zreli za razplod. Takrat prilzeajo v večernih urah iz zemlje in letajo okoli. Ko se samica oplodi, znese jajčeca in življenje se tako ponavlja.

Bramor ima dosti naravnih zatiralcev. Posebno hud nasprotnik mu je krt. V slast mu gredo posebno mladi, prav nič pa ne prizanaša starim bramorjem. Tam, kjer se krt ne boje, ga bodo lahko prav koristno uporabili za boj proti bramorjem. Ker uničuje krt poleg bramorjev tudi ogrce, strune in druge škodljivce, ga štejemo med koristne živali; pri vsem tem pa nam napravlja s svojimi širokimi rovi in celimi kupi izmetane zemlje precej sitnosti in škode. Z belcebubom izganja hudiča, kdor zatira bramorje s krtom ali kakor pravimo, pride z dežja pod kap.

Bramorje zatirajo tudi kokoši in nekatere ptice, kakor vrane, srake in smrdokavre. Kljub temu pa se včasih tako razmnože, da nam delajo občutno škodo. S svojimi plitvimi rovi in gnezdi povzročajo, da se rastlinstvo nad njimi posuši; kar od daleč se že vidijo taka izpodrita mesta, posebno po dežju ali močnejši rosi. Najzanesljivejše sredstvo za zatiranje bramorjev je pač razbijanje gnezdi, ko so še ličinke skupaj. Z enim gnezdom uničimo cel zarod do 300 ličink. Poiskati je treba rov in s prstom iti po njem toliko časa, da pridemo do onega mesta, kjer se rov obrne navpično navzdol. Tu je gnezdo. Ličinke je treba pohoditi ali pometati v pripravljeno vodo, jajca pa v par urah uniči tudi sonce in jih osuši.

Bolj zamudno je lovljenje posameznih živali. Imajo posebne pasti, izvotlen voljek dolg približno 10 cm s pločevinastim poklopцем na vsakem koncu. Poklopca se morata odpirati na znotraj. Valjek se postavi v rov, tako da poklopca prosto visita in se od zunaj rad vsak odmakne, ko hoče bramor iti skozi; takoj za njim se pa spet zapre. V cev, ki naj bo široka 13 mm, je dobro staviti kakšno bubo, ličinko ali črva.

Zelo dober način zatiranja je tudi sledeči: Na jesen, ko se skrivajo ličinke v globlje sloje, da se zavarjejo pred mrazom (oktobru), je treba izkopati jame velike približno pol m², globoke 60 centimetrov. Jame se napolnijo s konjskim gnojem in pokrijejo z zemljo. Toplota, ki jo povzroča razkrajanje konjskega gnoja, privabi bramorje na prezimovanje. V februarju se gnoj izkoplje in bramorji pobijejo.

Bramorje preganjamo tudi z ostrim vonjem terpentinovim, ali karbidovim, ali petrolejem. Najbolj radikalno sredstvo je žvepleni ogljik, ki se vlije v rov ali posebne jamice, globoke do 10 cm in sicer 30 do 40 cm² na m² v 5 do 6 jamic. Toda tako sredstvo uniči tudi korenine in je dobro samo na praznem zemljišču. Tudi je treba z njim postopati jako previdno, ker se zelo rad vnema.

V večjem obsegu se zatira tudi s posebnimi zastrupljenimi kuglicami, ki se polagajo v rove. Uporablja se arsenik (2 gr) v zmesi 750 gr medu in 250 gr ržene moke. Tudi je dobra zastrupljena koruza. Na 9 litrov vode 450 gr natrijevega arzenita zakuhamo 9 kg koruze. Zrna se stavljaajo 2 cm globoko v razmaku 30 cm.

Dobro sredstvo za zatiranje bramorja je tudi močno, poapnenje zemljišča z apnenim prahom. Zadostuje 15 q apna na ha.

„Saj sem samo enkrat mlad“

Tudi med kmetskimi fanti so takšni, ki mislijo, da si morajo v mladosti vse sladkosti privoščiti in se, kakor pravimo, »izživjati«. Zato iščejo prilike, da bi nasitili svoje želje po uživanju in da ne bi ničesar zamudili, kar jim more nuditi mladostno življenje. »Saj sem samo enkrat mlad«, tako mnogi opravičujejo svo-

je mladostne grehe in zablode. Kakor je v letu samo enkrat pomlad, ki traja samo par mesecev, tako je tudi v človeškem življenju samo ena mladostna doba, ki jo je treba temeljito izrabiti in izpiti do dna vse sladkosti, ki jih ponuja ta doba.

Morda si med tistimi, ki tako mislijo, da se je treba počteno izživjati, tudi ti,

ki misliš nekoč prevzeti posestvo za očetom in si morda že kar določen zato, da boš ob času prevzel očetovo dediščino. Velikega pomena je, kako se boš pripravljaj za tisti čas, ko boš prevzel za očetom posestvo in si ustanovil družinsko ognjišče. Srečen boš, ako boš umel postaviti že sedaj v mladostnih letih pravi in trden temelj za svoje bodoče življenje. Srečen boš, če boš znal sedaj v mladostnih letih nabrati potreben kapital, od katerega boš prejemal obresti v svojih poznejših letih, ko boš samostojen gospodar. Marsikoga boš morda slišal, ki ti bo nasvetoval, da je sedaj čas, d se izživaš, saj boš imel pozneje več kot dovolj skrbi. »Saj smo samo enkrat mladi,« ti bodo prigovarjali in te vlekli na napačna pota, na katerih ne moreš in tudi nikdar ne boš našel zadovoljstva. Gotovo te mika takšno govorjenje. Toda pazi, da ne zaideš na napačna pota.

Predvsem dobro pomni in se stalno zavedej, da je čas mladosti čas učenja in priprave na bodoči poklic. Tvoj bodoči poklic bo poklic kmečkega gospodarja. Nikar še ne misli, če si kmečki fant, da imaš s tem že vse pogoje za kmečkega gospodarja. Ni dovolj, da si samo močan in krepkega zdravja in da imaš morda tudi veselje za kmečko delo. Saj veš, da vsak poklic v današnjih časih zahteva temeljite priprave. Če te ni, poklicno delo ne bo za človeka nikdar koristno, marveč mu bo nasprotno v nesrečo. Vsak mladi kmečki fant, ki misli, da bo postal nekoč gospodar na očetovem gruntu, se mora z vso ljubeznijo in pridnostjo lotiti lotiti kmečkega dela, ne morda z neko prisiljenostjo in nejevoljo. Če nimaš veselja in ljubezni do kmečkega dela, je bolje, da nikdar ne prevzameš grunta, ampak si rajši izbereš kak drug poklic. Poleg veselja, ki ga moraš imeti za kmeta, je pa potrebno, da si pridobiš za kmetovanje teoretičnega pouka, da boš postal razumen kmetovalec.

Potrebni pripomočki, da se moreš izobraziti za umnega gospodarja, ti danes ne primanjkuje. Če moreš, pojdi v kmetijsko šolo, če pa to ni mogoče, si pa naroči par strokovnih časopisov, katere ne samo prebiraj, ampak študiraj. Dobro prouči domačo zemljo, njene sestavine in njene lastnosti. Dobro prouči, katere stvari najbolj uspevajo na domači zemlji in kaj se bolj izplača. Če imate vinograde, se izobrazí v vinogradništvu,

če imate gozdove, pa v gozdarstvu. Če hočeš biti dober gospodar, je potrebno, da si o vseh teh stvareh zelo dobro poučen. Uporabi razne prilike, da si pridobiš temeljito strokovno izobrazbo za kmeta, za vinogradnika, za gozdarja, za živinorejca, čebelarja, itd. Nikdar si ne domišljuj, da že vse znaš!

Tudi si nikar ne domišljuj, da bo ta prepotrebna izobrazba že sama od sebe prišla in da pač ni potrebno, da bi bral primerne knjige in časopise. Prepotrebno strokovno izobrazbo si moraš pridobiti sedaj v mladosti. Ne bodi lenuh in nikar naj ti knjige ne smrdijo, nasprotno z veseljem jih vzemi v roke ter polagoma in polagoma pridobivaj dragoceno izobrazbo, ki ti mora postati spremljevalka v tvojem življenju.

Druga nujno potrebna stvar in lastnost, ki si jo moraš že sedaj v mladosti pridobiti, je varčnost. Če boš kot mlad fant zapravljivec, si ne boš nikdar ničesar pridobil. Saj veš, kako se dragocenega denarja zapravi pri igranju, vinu in ženskah. Izkušnja kaže, da postane tisti človek, ki je bil v mladosti zapravljivec, navadno v starosti berač. Varčuj pri majhnih vsotah! Varuj se, da se ne navadiš kajenja. Marsikateri človek bi se rad odvadil kajenja, pa se ga ne more. Zato, nikar se navadi kajenja. Le pomisli, koliko dragocenega denarja se zmeče proč s kajenjem.

Če hočeš biti nekoč pameten, ugleden in dober gospodar, nikar ne preživi svoje mladosti v grehu. Bogu posveti svoje mlado življenje. Nikar ne misli, kakor mislijo nešteti pokvarjenci, da spada k pravemu fantovskemu ponosu, da vodi vse vprek mlada, neizkušena dekleta za nos in jih zapeljuje v greh. Zato nikar ne sklepaj prezgodnjih znanj, katerih namen je velikokrat samo grešno življenje. Ko bo prišel čas, da si boš ustanovil družino, potem si izberi primerno dekle in jo popelji čisto pred poročni oltar. Tudi glede tega ne govori: »Saj sem samo enkrat mlad!«

Za protin. Stolec jabolčnikovo korenino (*ristolochia* sl.), slezevo korenino in trpotčeva peresa, da bo kakor kaša, prevri na mehu in devaj gorko na obkladke. (Vsakega enoliko!)

Za boleče hule. Zmešaj v lončeni posodi štupo jabolčnikove korenine, terpeninovega in lanenega olja, vsakega po žlici, prevri, namaži na platno in naveži.

Nabirajmo gozdne sadeže!

Poznavanje vrednosti gozdnih sadežev je pri nas — žal — še zelo slabo razvito. In vendar bi mogli vprav iz gozdov izvleči z malim trudom in brez vsakega vložnega kapitala mnogo zaslužka ter obenem pripraviti okolici in mestom zdravo in okusno hrano.

V poznem poletju (včasih že v juliju) in v jeseni se pojavljajo v naših gozdovih pa tudi po polju gobe, ki jo po svojem sestavu — zlasti na beljakovinah — bogatejša hrana kakor naše navadne jedi (krompir, žganci, zelje itd.).

Pri nabiranju gob je treba biti zelo previden, ker je med gobami nekaj strupenih vrst, katerim je strah v očeh onih, ki jih dobro ne poznajo, še pomnožil število. V resnici pa je med mnogovrstnimi gobami, le malo število neužitnih in strupenih. Kljub temu, da veljajo pri našem narodu kot užitne gobe le: užitni goban (jurček), lisičke in ponekod še grive in mavrahi, se večkrat čita v časopisih o zastrupljenju z gobami. Vzroke je treba iskati v napačni poučnosti o užitnih gobah in v nepravilnem ravnanju z nabranimi gobami. Beljakovine, ki so z velikim odstotkom zastopane v gobah, so zelo podvržene spremembam t. j. kvaru in more torej iz povsem nedolžne užitne gobe zaradi nepravilnega ravnanja priti do zastrupljenja, ker se ob razpadu gobinih beljakovin tvorijo spoji, ki našemu organizmu niso prikladni, alj pa so še celo škodljivi.

Gobe naj se nabirajo, če je mogoče, le v suhem vremenu, ker mokro nabrane gobe se rajši skvarijo. Prav tako so že same po sebi pokvarjene (strupene) stare, že razpadajoče gobe. O neužitnosti in strupenosti gob, nas najbolje pouči njihov vonj in okus. Užitne gobe imajo mehak, slaček okus, dočim imajo neužitne in strupene pekoč, zoprni okus. Pri nabiranju lahko poskušamo na ta način, da damo košček gobe, ki nam je sumljiva, v usta (na jezik) in ko ugotovimo užitnost odnosno neužitnost, jo izpljuvamo. V A. Begovi priročni knjizici: »Naše gobe« so gobe prikazane s slikami in opisom ter je opisano ravnanje z njimi.

Nabrane gobe naj se takoj očistijo in stavijo v košaro (ne v vreče, kjer se zmečkajo) in naj se pripravijo v popolnoma svežem stanju. Ako ležijo čez noč,

je priporočljivo, da se nekoliko posolijo, posebno če so noči tople. Ako pa smo namenili gobe za sušenje, jih bomo takoj razvezali in razgrnili na zračnem prostoru, kjer naj ostanejo do popolne osušitve. Na zraku posušene gobe bodo imele lep izgled in tudi kakovost bo odgovarjala ter temu primerno tudi cena. Za vlaganje se navadno uporabljajo mlade in male gobice.

Naš trg bo potreboval mnogo gob; kajti ob omejenem številu mesnih dni bodo zastopale meso na različne načine prirejene gobe. Zato nabirajmo in sušimo gobe, ki nam bodo prinesle mnogo postranskega zaslužka, zlasti še, ker se k nabiranju lahko pritegnejo tudi otroci. Obenem pa bomo rešili težko vprašanje prehrane mest.

Gozd nam nudi poleti in v jeseni bogato zbirko vsemogočih sadežev, ki se dajo koristno izrabiti v gospodinjstvu in gospodarstvu. Naj omenimo samo nekatere, kot so: jagode, borovnice, brusnice, maline, robida, lešniki, želod, žir, drenulje, bezeg, lipa itd.

Vse to se da uporabiti v gospodinjstvu, bodisi v obliki čajev, bodisi v obliki kompotov (marmelade), ali v kakršnikoli že obliki. Prednost teh gozdnih sadežev obstoji tudi v zdravilnem učinku posameznih sadežev, na kar so starejši ljudje polagali mnogo več pozornosti, kot jo polaga današnja generacija. Tako so nekdanj imeli pri vsaki hiši svojo domačo lekarno: za ljudi in živino in so v lažjih primerih zdravili boleznj sami z naravnimi, za organizem neškodljivimi zdravili.

»Za vse je svet dovolj bogat,« je rekel že naš pesnik Gregorčič. Da, dovolj imamo bogastva, le ne znamo vsega izrabiti v svoj prid. Vsakdo ima druge razmere in vsak naj razmeram primerno izrablja naravna bogastva po načelu: »Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal.«

Pri vročinski boleznj napravi gospodinja v zagrebški okolici testo iz stolčenega česna, krušnega kvasu in kisa, tega deva bolniku na teme, na dlani in na podplate. Ko se ugreje, den nov obkladek. Treba je devati, dokler bolniku ne odeže. V brežiški okolici devajo v takem primeru kisló zelje in sicer ne na teme, ampak v zatilnik, zapestje in podplate. Je pomagalo že marsikomu.

KUHINJA

Špinačni zvitek za juho. Špinače skuhamo toliko, da je sesekljana za $\frac{1}{4}$ litra. Sesekljano špinačo denem na mešanico iz žlice surovega masla, enega rumenjaka, ščepa popra in snega iz enega beljaka. Posebej napravim vlečeno testo iz $\frac{1}{2}$ litra moke ali toliko surovega masla ali žlice olja, $\frac{1}{2}$ litra mlačne osoljene vode, žlice maldobro pregnjeteno testo pustim pokrito v skledi $\frac{1}{2}$ ure. Na razvaljano in razvlečeno testo namažem špinačo, potresem z drobtinami, denem na pomazano pekačo in spečem v pečici. Pečen in nekoliko ohlajen zvitek razrežem na palec dolge kose, denem v skledo in nalijem nanje vrele juhe. — Ravno tako napravljen zvitek skuham lahko v slani vodi. Zvitek zavijem v snažen prt, povežem z nitko in denem v vrelo, osoljeno vodo ter kuham 20 minut. Odvito testo zrežem na kose in vlijem nanje vrele juhe. Pri sedanjem pomanjkanju goveje juhe mi to nadomestuje zabeljena krompirjevka, odiljavljena s sesekljanim zelenim peteršiljem, i vejico majarona, vejico zelene in vejico materine dušice (timijana).

Klobasice iz špinače. V lončku ožvrkljam 3 litra mleka, eno jajce, malo soli in 1 dkg moke. Testo mora biti tako, da se lahko vlija. Iz tega testa napravim 5–6 jajčnih kup. Nadev napravim iz kuhane, drobno sesekljane špinače, kateri primešam dve žlici kisle smetane, eno jajce, malo s soljo strtega česna, malo sesekljanega zelenega pe-

teršilja. Posamezne krpe namažem s tem devom ter jih pokladam v pomazano, dosti veliko kozico eno poleg druge. Površino polijem s kisló smetano, pomešano z mlekom, denem v pečico, da se peče in zarumeni. Na kose razrezane klobasice podam kot samtojno jed, naložene na zelenjavo, n. pr. na kolerabo, zelje ali ohrovt ali pa solato kot pridatek.

Štrukelj iz borovnic. Napravim vlečeno testo, kot zgoraj opisano. Razvaljano in razvlečeno testo namažem z raztopljenim surovim maslom, potresem dve pesti zarumenelih drobtin, $\frac{1}{2}$ litra prebranih borovnic, pest sladkorja in žličico cimeta. Ta nadev namažem samo na polovico testa. Drugo polovico testa namažem s kisló smetano in zvijem tako, da je nepotresena stran na zunanji strani. Štrukelj denem na pomazano pekačo, denem v pečico in pečem dobre $\frac{1}{2}$ ure. Pečen štrukelj razrežem na kose in potresem s sladkorjem.

Mrzla fižolova polivka. $\frac{1}{2}$ litra kuhanega fižola pretlačim skozi sito. Pretlačenemu fižolu prilivam po kapljicah 2 žlici olja, med pridnim mešanjem še 2–3 žlice kisa, malo soli in eno kuhano jajce. Rumenjak pretlačim, beljak pa prav na drobno sesekljam. Poleg teh snovi dodam še žlico drobno zrezanega drobnjaka. Ko je dobro in gladko zmešano, podam na mizo z govedino ali k pečenemu koštrunu.

Domača lekarna

Spati ne morem. Vzemij žlico laškega olja. Nekaterim pomaga časa vročega mleka, ki ga izpipemo v postelji. Prevreij dve žlici makovega semena in malo limoninega soka, osladi in spij gorko. Večerja ob pozni uri prežene spanje. Tako tudi, če govoriš veliko in se razburjaš. Skrbi so ropotalje, ki jemljejo gospodinjam posebno sedanje dni nočni počitek. Za ta vzrok pa je edina pomoč popolno zaupanje v Boga.

Brezovo mazilo. Spomladi namakaj brezinega popja, prevri na svinjski masti in primešaj malo peruanskega balzama. Za udnico, trganje, bolec in ščemečo kožo namail.

Za bramorje stolci gomolje črnobike, kuhaj jih pol ure na olju, odlij olje in primešaj mu svinjske masti. Tega namaži na segreto platneno krpo in naveži na vrat. Pomaga tudi za golšo in za zatečenje pod ušesom. Devaj mazilo, dokler ne uplahne vrat. Gnojnine izpiraj z izkuho črnobikinih listov, ista izkuha prežene glste, če je užival otrok par dni zaporedoma zjutraj par žlic. Umi-

vanje z izkuho hitro prežene tudi garje in lišaje. Za mučne bolečine v kolkah kuhaj na $\frac{1}{4}$ litru vina žlico črnobičinega semena in zrno kafe, namoč: v vrelo vino volneno krpo in devaj na kolke, nad to pa suho flanelo. Maži vsak dan z mazilom. Povodno črnobiko rabijo na isti način, njeno seme hvalijo. Pomešano z medom je zdravilo za vnete oči. Namažejo na platno in navežejo na čelo. Seme je treba zmlati.

Bluščevo mazilo za trde ude. Bluščevo korenino operi, nareži na tanka kolesca, zalij z laškimi oljem in kuhaj štiri ure v glinasti posodi. (Olja malo manj, kakor je korenine.) Pretlačij korenino skozi sito, pristani in primešaj toliko svinjske masti, kolikor je pretlačenega in za četrtino tega rumenega voska. To mazilo omeči ude, pomaga za trd zatilnik, golšo, udnico. Za od udnice otrdel roke ali noge zakuhaj vanj še žajbelja in rožmarina, vinske rute in par zrn kafe. Kuharica v Ljubljani, ki je bila prišla ob noge, je začela spet hoditi po tem mazilu, redovnica, ki ni mogla gibati rok v zapestju, si je pomagala hitro z opisanim zdravilom.

PRAVNI NASVETI

Če kdo noče izročiti tuje živine. M. J. L. Pri nekem posestniku ste našli svojega vola, ki je bil oddan v vojsko. Posestnik noče vola izročiti in tudi pri tamkajšnjem županstvu niste dobili nobene zaščite. Vprašate, kako bi dobili čimpreje nazaj svojega vola. — Svetujemo vam, da stvar prijavite orožnikom (karabinjerjem) in jih prosite za posredovanje. Če pa ne bi ti mogli vam ustreči, pa vam svetujemo, da vložite tožbo pri sodišču proti nepoštenemu posestniku na izročitev vola. S pričami ali pa na drug način (komorno karto) boste morali dokazati, da je dotični vol res vaša lastnina in ga bo sodišče vam prisodilo.

Ček iz Amerike. S. D. R. Imate ček iz Amerike, ki ga zaenkrat še nočete vnovčiti. Vprašate, do kdaj velja in če morda ne zastara. — Svetujemo vam, da vaš ameriški ček pokažete banki, kjer ga mislite vnovčiti, pa vam bo povedal, do kdaj ga bo lahko vnovčila. Čeki veljajo eno do tri leta po dnevu izdaje. Kakšen je vaš in če morda že ni pod zaporo vam bodo pa v banki povedali.

Posvojitev ženinine hčerke. K. M. Če ste stari najmanj 40 let in za 18 let starejši od osebe, ki jo nameravate posvojiti ter če nimate lastnih zakonskih otrok, potem lahko posvojite nezakonsko hčer svoje žene. Napraviti morate posebno pogodbo o posvojitvi, ki jo predložite okrajnemu sodišču, to jo bo pa predložilo okrajnemu sodišču v potrditev.

Izterjanje dediščine. S. P. Brat vam ima izplačati večji znesek očetove dediščine. Izgovarja se pa na zaščito in odlašča s plačilom. Vprašate, ali bi lahko prisilili brata, da vam izplača, kar vam pripada. — Terjatve, ki potekajo iz dedovanja in iz nasledstvenih pogodb, ne spadajo pod zaščito. Zato vašemu bratu sklicevanje na zaščito ne bo pomagalo, če boste resno zahtevali izplačilo.

Oporoka, J. R. B. Oporoka je veljavna, če jo sami napišete in podpišete. Taka lastnoročno napisana oporoka ne potrebuje za veljavnost nobenih prič. Če pa daste napisati oporoko drugi osebi, jo morate vi sami lastnoročno podpisati. V tem primeru morate izrečno izjaviti pred tremi možnimi pričami, da je spis vaša poslednja volja. Tudi priče se morajo podpisati s pristavkom »kot pričam, ali »kot priča poslednje volje. Če zapustnik ne zna pisati, zna pa brati, mora staviti na listino svoje ročno znamenje v prisotnosti vseh treh prič. Če pa tudi brati ne zna, mu mora ena izmed treh prič, ki pa ne sme biti tista oseba, ki je morebiti pisala oporoko, prečitati spis v prisotnosti drugih dveh prič, ki sta vpogledali vsebino.

Zapustnik pa mora potrditi, da je vse zapisano po njegovi volji.

Prijava žitnega pridelka. H. J. Po odredbi Visokega Komisarja za Ljubljansko pokrajino morajo pridelovalci žita prijaviti pridelek letošnje letine. Prijavo je treba vložiti pri občinskem uradu na posebnih obrazcih, ki se dobijo pri teh uradih in to v 20 dneh po končanji žetvi ali po spravi lu posamezne žitne vrste. Za kršitelje te naredbje je predpisana denarna kazen od 100 do 5000 lir ali zapor do treh mesecev.

Dediščina pogrešanega. H. J. Vaš brat je odšel pred leti po svetu in se že dolgo ni več oglasil. Umrl je oče, ki je zapustil malo posestvo. Vprašate, kako bo z dednim deležem pogrešanega brata. — Zapuščinsko sodišče bo postavilo pogrešanemu bratu skrbnika. Na skrbnikov predlog bo izdalo poseben oklic, s katerim bo pozvalo pogrešanega brata, da poda dedno prijavo, odnosno ga obvestilo, da bo podal skrbnik dedno izjavo v njegovem imenu, če bi v letu dni ne prišel sam k sodišču ali ne imenoval pooblaščenca, in da se bo branila čista zapuščina, ki mu pripade, pri sodišču, dokler se ne zglesi sam ali se ne dokaže, da je umrl ali bil proglašen za mrtvega. Če so že izpolnjeni pogoji za proglašenje pogrešanega brata mrtvim — kar vam bo povedal zapuščinski sodnik — vam svetujemo, predlagate pri okrajnem sodišču, da se pogrešanec proglaši za mrtvega. Ko bo proglašenje mrtvim pravomočno, bodo zapuščino pogrešanega brata podedovali njegovi zakoniti dediči.

Najemnik brez najemne pogodbe. L. D. N. — V zmoti ste, ko mislite, da najemniku lahko odpoveste stanovanje, ker niste sklenili z njim pisмене najemne pogodbe. Gotovo ste se z njim dogovorili vsaj glede plačevanja najemnine in glede prostorov, ki ste mu jih dali v najem. Ta dogovor velja kot najemna pogodba neglede na to, ali je napisana ali ne. Zato je brez podlage vaša trditev, da z najemnikom nimate najemne pogodbe. Če dogovora niste napisali, vas finančna oblast lahko kliče na odgovor. Radi plačanja predpisane pristojbine je namreč predpisano, da se morajo najemne pogodbe napisati na posebnem obrazcu, ki jih je izdala finančna uprava. Če tega niste storili, je to kaznivo, ni pa s tem rečeno, da niste sklenili najemne pogodbe.

Nadležni kopači. S. L. Niste dolžni trpeti, da kopači skačejo po vašem travniku in vam delajo škodo. Tako ravnanje lahko zabranite s primernimi ukrepi. Za škodo vam odgovarja vsak posameznik, ki vam jo je storil, ne pa občina, ki dovoljuje kopanje na tistem mestu. Seveda bo v praksi težko ugotoviti, kdo vam je pohodil travo. Zato bo najbolje, da travnik ogradite.

V vsako hišo katoliški časopis!